

U razgovoru sa...

Doc. dr. sc. Pavla Vukčevića sam upoznao 23. 04. 2011. godine u Splitu u prostorijama SRP-a prilikom održavanja prvog Okruglog stola na temu Jugoslavenstva, održanog u organizaciji Udruženja „Naša Jugoslavija“ i Splitskog ogranka SRP-a. Skromno obučen, bez odijela, kravate ili leptirmašne, sjedeći u uglu u zadnjim redovima male prostorije koja nam je dana na raspolaganje, nije, na prvi pogled, odavao utisak akademski obrazovanog čovjeka i profesora na više Jugoslavenskih sveučilišta, koji želi biti u centru zbivanja. U trenutku kada je započeo sa svojim izlaganjem u maloj je prostoriji nastao tajac. Čuo se samo njegov dominantni glas koji nije „dozvoljavao“ šaputanja među prisutnima. Tada sam ga prvi puta i čuo da govori i bio – oduševljen. Oduševilo me, pored njegove skromnosti, njegovo široko znanje i ogromno iskustvo kojim je zračio. Kasnije smo se više puta susretali u raznim gradovima Jugoslavije. Evo kakvi su pogledi doc. dr. sc. Pavle Vukčevića na neka pitanja.

Gospodine Dr. Vukčević, zahvaljujemo se što ste pristali na intervju za Udruženje „Naša Jugoslavija“.

Osjećam prema vama, Udruženju „Naša Jugoslavija“, svoju izuzetnu odgovornost, kao izraz mog dubokog poštovanja. Prema vama i prema ideji koju nosite. Rado sam se prihvatio uspostavljanju suradnje. Pokušao sam u toj suradnji dati svoj doprinos. Znam da ništa nije toliko dobro da ne može biti i bolje, ali isto tako znam kakvo je bogatstvo iskrenost. Samo human čovjek može reći – ja to ne znam. Čini mi se da sam se tako do sada ponašao i da ću tako i nastaviti.

Kako vam je najdraže da vas oslovljavamo ? Gospodine, družo ili .....?

„Gospodine,“ mi je strano i nosim u dubini svoje duše odbojnost prema tom vulgarnom i nametnutom pristupu. U njemu vidim prevaru, uvredu i cinizam .

Družo mi je daleko prisnije, bliže, sa njime postajem slobodniji, osjećam bliskost i susretljivost u njegovoj sadržini. Bliži sam individui, otvoreniji za razgovor.

Godina 2016. je ujedno značila i 25-godišnjicu hrvatske samostalnosti. Kako gledate na rezultate (ekonomske, socijalne, političke) koje je RH postigla u proteklih 25 godina?

Zamolio bih vas da preuzmete iz netom dostavljenog teksta onu sadržajnost koja koincidira iznešenim stavovima*. Nisam uspio naći nove literature koja bi na bilo koji način obogatila odgovor na postavljeno pitanje.

Zbivanja u EU, pesimizam koji postaje iz dana u dan sve izraženiji, kao da mi daje za pravo, da je opstanak neizvjestan, da će biti lutanja. Prodor desnice, neofašizma, katolicizma i drugo su velika opasnost. Sjećam se prisustva na jednom predavanju pod nazivom „Republika Hrvatska i EU,“ na kojem sam svoj pristup završio „Dobra strana

ulaska Hrvatske u EU, jeste u tome, što ako umre imati će je tko sahraniti.“

* vidi: <http://www.nasa-jugoslavija.org>
„Republika Hrvatska – od socijalizma i samoupravljanja do neoliberalizma“ – op. ZS

Doktorirali ste na temu „Ostvarivanje samoupravljanja u privrednim organizacijama splitske regije,“. Kakva su vaša iskustva po pitanju samoupravljanja na nivou Jugoslavije? Da li se po pitanju samoupravljanja mogu usporediti na primjer Slovenija sa Makedonijom? Srbija sa Hrvatskom?

Da, doktorirao sam na navedenom naslovu – četvorogodišnje empirijsko istraživanje. Proveo sam ogromno vrijeme (to mi je i bio cilj) u OUR, RO i SOUR, neposredno u procesu proizvodnje, prisustvovao sjednicama zbora radnika, radničkih savjeta, poslovnih organa, disciplinskih komisija, referendumima, vodio razgovore, intervjuje, anketna istraživanja, analize, putovanja, stručne rasprave, predavanja, itd.

Kritički pristup društvenim pojavama iskazanim u procesu samoupravljanja dominiraju u disertaciji, prijedlog potrebnih mjera kao pretpostavka prevazilaženja procesnih protivrječnosti, evidentne slabosti i uzročno-posljedični odnosi.

Evo kratkog rezimea:

- Zašto samoupravljanje nije uspjelo? Nije prevladalo negativne posljedice odsustva vlasničke motivacije u privredi, karakteristične za državni socijalizam, stagnacija je očitija, volja za radom opada, kriteriji alokacije sredstava neodređeni, samoupravljanje nije uspjelo dovoljno potisnuti organizirani sistem politike, države, Saveza komunista, društveno političkih organizacija, da bi se moglo razviti pravo međudjelovanje, međusobno poticanje i ograničenje između politike, privrede i javnosti uopće, itd, itd.

- Da li je samoupravljanje pokazalo i neke uspjehe? Samoupravljanje je humaniziralo opću atmosferu u društvu i time koliko-toliko ublažilo negativne posljedice zatvorenog i od svake kritike izoliranog etatističkog sistema. Samoupravljanje je legitimirao postojeći pluralitet interesa u društvu i time pokrenulo proces oživljavanja javnosti koji su doveli do toga da su umrtvljeni sistemi institucija profunkcionirali. Samoupravljanjem je došlo do parcijalizacije i lokalizacije interesnih konflikata u društvu. Samoupravljanje je dezintegriralo institucije društvenog vlasništva, iako nije zamjenilo nekim drugim, prihvatljivijim općim rješenjem, itd, itd.

Moj dominirajući zaključak u disertaciji – samoupravljanje nije „otpisano“, ni „sahranjeno“. S obzirom da je samoupravljanje proizilazilo iz normativnih akata i da je bilo institucionalizirano (promatrano kao proces), ne mislim da su postojale neke bitne razlike u funkcioniranju samoupravljanja na prostoru SFRJ (to potvrđuju saznanja stečena na savjetovanjima, objavljeni naučni radovi, akademske rasprave...)

Da li biste mogli usporediti rezultate Republike Hrvatske u proteklih 25 godina sa rezultatima koje je Jugoslavije postigla u istom periodu između 1945-1970?

Ne, nisam to u mogućnosti ovom prilikom uraditi, jer to iziskuje ogroman trud, ogromno vrijeme, a

sobzirom na starosnu dob. Ukoliko bih se toga prihvatio, plašim se da bih morao nastaviti raditi i kad pođem na onaj svijet, a nisam siguran da u paklu postoje primjereni uslovi za takav rad. Zamislite kakav bi to bio paradoks, odnijeti sa sobom literaturu o SFR Jugoslaviji i pri tome susresti se sa papom Piom XII ili papom Vojtilom.

U Jugoslaviji ste bili član SKJ, nakon nesretnog razbijanja SFRJ bili ste član SRP-a. Nakon

toga jedan od osnivača Socijalističke partije. Stoga vam je sigurno poznato kakva je situacija sa ljevicom u Hrvatskoj.

Članom SKJ, postao sam 29. XI. 1959. kao pitomac II godine Mornaričko Tehničke Podoficirske Škole u Puli. Ideju nosim sa sobom i u sebi i uvjeren sam da ću sa njom i umrijeti. Strana mi je pomisao mijenjanja „političke košulje“. Strana mi je pomisao političke izdaje, strano mi je političko prostituiranje. Kriza ljevice u Hrvatskoj (ista je stvarnost i u drugim republikama Jugoslavije) nije društvena nego moralna. Političari na ljevici su demoralizirani. Ne nedostaju

ideje – nedostaju ljudi. Svoje djelovanje zamjenjuju deklaracijama. Ideje su zamijenjene simbolima. Nedostaje humanističke inteligencije. Taoci su vlastitih promašaja i neuroze. Rukovodstva su birokratizirana i opterećena karijerizmom. Dominira opstrukcija u radu. Nedostaje odlučnosti, moralne snage potrebne za djelovanje. Ljevica ne uspijeva prevladati svoj bijes i pretvoriti ga u odlučnost da misli.

Da li je u ostalim tranzitnim zemljama nastalim razbijanjem Jugoslavije situacija drugačija?

Mislim da ne. Doktrina šoka – koncept i sadržaj Fridmanove Čikaške škole, koji je početno provjeren (sa zvjerskim posljedicama) vojni udar u Čileu je u oko osamdesetak zemalja dobio svoju opstojanost, tako da je i Jugoslavija postala sastavni dio neprimjerenih zločina. Fašistički neoliberalizam je postao stvarnost, uvukao se u sve društvene pore srušivši socijalizam, samoupravljanje, ukinuvši slobode, stvorivši od čovjeka roba. Istjerali su radnike na ratište (radnici su to i prihvatili, u cilju odbrane nacionalnog ponosa infiltrirajući ga u nacionalizam i militantni teizam), a oni ušli u fabrike preuzevši društveno vlasništvo, ovladavši prirodnim bogatstvima.

Traži se unutrašnji ili vanjski neprijatelj, dinamizira se (koristeći se neistinama) ugroženost nacije, njena sigurnost. Društva su militarizirana, a to neminovno vodi ka totalitarizmu. Dominiraju poražene snage, a sve prati revanšizam, osveta, proganjanje, prijetnje.

Podrijetlom ste iz Crne Gore. Da li aktivno pratite zbivanja i tokove razvoja u Crnoj Gori? Kakva je trenutačna situacija (privredna, politička, moralna...) u toj bivšoj Jugoslovenskoj Republici?

Jesam, rođen sam 18. 7. 1941 god. u siromašnoj porodici, imao teško djetinjstvo i bio više gladan nego sit. U tom siromaštvu roditelji su ostali ponosni. Učili me da prihvatim takvo kakvo to jeste. Pošao sam dosta mlad na novi životni put, ponijevši sa sobom upravo ta saznanja. Neizmjerljivo volim svoj rodni kraj – kuću, zaseok, selo, Crnu Goru. Volim te ljude, bez obzira na zastaru nekih shvatanja, pogleda i odluka. Ponos koji sa sobom nosim praćen je gnjevom i povrijeđenošću zbog svega onoga što se tamo događa. Odlazim vrlo često u svoj rodni kraj, jedva čekam da pođem, ali kakvog li razočarenja – isto tako jedva čekam da se vratim. Čudan je to sukob želja i stvarnosti.

Kreatori politike, politički moćnici u sprezi i pod kontrolom novokomponovanih tajkuna – prevaranata, vulgarnih neoliberalista, sindikalnih rukovodstava, su uništili sve vrijednosti (kako ljudske, tako prirodne, materijalne...). Iznad naroda nadvio se sloj netrpeljivosti, neljudskosti, lažnog ponosa, licemjerja). Da bi se dokazao „poštenim“, građaninom moraš otvoreno mrziti pripadnika druge nacije, nacionalne manjine ili etničke skupine, religije. Dominira traženje unutrašnjeg i vanjskog neprijatelja. I svaki onaj koji misli drugačije od Mila Đukanovića i DPS-a je neprijatelj – bogatstvo „političke kopiladi“. Dominira mafija. Ona i vlada državom. Korupcija i mito u svim društvenim sferama. Dominira glad, siromaštvo, neimaština, nesigurnost, praćeno lažima „da će iduća godina biti bolja“.

Statistički gledano broj Jugoslavena u RH opada: 1971. godine ih je bilo 84.118, zatim 1981. – 379.057, 1991. – 106.041, 2001. – 176, a prema zadnjem popisu stanovništva iz 2011. godine u RH ih ima samo 331. Kako objašnjavate taj pad broja Jugoslavena? Da li je to danas posljedica straha od represalija ili je to prije „bila moda“, izjašnjavati se Jugoslovenom ?

Upravo te brojčane razlike u popisu stanovništva i opredjeljenosti za Jugoslovenstvo samo po sebi govori o uspostavljenim odnosima u SFRJ i u

Hrvatskoj do ratnih zbivanja i o odnosima u vremenu ratnih zbivanja i nakon toga. U dominaciji nacionalizma, klerikalizma i antiintelektualizma nestaju slobode, tzv. ustavna prava su farsa i obmana, više za vanjske političke potrebe i dodvoravanje građanskoj desnici.

Nacionalizam insistira na uspostavljanju nacionalnog jedinstva (svaka različitost se proglašava neprijateljstvom), nacionalno okupljanje oko istorijski provjerenih i neprikosnovanih nacionalnih vrijednosti, zavjeta, simbola, oko „popularnih“, nacionalnih izabavatelja. Nacionalistička država negira svoju moralnu odgovornost za prava manjina, prijetnja je unutarnje raznolikosti, simbol je nasilja i utelovljenje tolerancije prema nasilju, ne priznaje nikakav viši zakon iznad svoje barbarske volje, nesposobna je voljeti i nedostaje joj savjesti, razvija se moralni, politički, ekonomski i tehnološki potencijal za katastrofu, popis apsolutnog zla je beskonačan.

U razbuktavanju nacionalizma angažirani su: pripadnici iz redova književnosti, umjetnosti, filozofije, povjesničari, specijalizirane institucije zadužene „za njegovanje“ nacionalne kulture (akademija znanosti, istorijske institucije, kulturno umjetnička društva), moćna sredstva masovne komunikacije, obrazovni sistem, politička religija, sabor, sudstvo, političke stranke, sindikati, policija, itd.

Politička religija – militantni teizam – polazi u svom djelovanju od stava da su jedini i legitimni pojedinci „zadnjih“, istina o samom smislu ljudskog života, koji je ugrožen plimom besmislenosti i banalnosti, da jedini raspoložu kolektivnim pamćenjem koje definira trajne i stabilne identitete, kolektivne i individualne za razliku od drugih, da su pravi čuvari raspoloživih kolektivnih iskustava i kolektivne mudrosti, da raspoložu fondom opće usvojenog i neupitnog ljudskog morala i zdravog razuma, te da tako mogu ponuditi jedinu suvremenu branu širenje zla i izopačenosti što je svojstveno modernom svijetu koji se udaljio od Boga, da su posljedni čuvari najdubljih i najizvornijih korijena izvornog i autentičnog nacionalnog bića, itd., itd.

Antiintelektualizam: ljudi od moći se njima služe, ali duboko svoj duh troše pazeći samo na to da ne naprave političku grešku. Nema te izdaje na koju nisu spremni. Oni ništa ne objašnjavaju samo opravdavaju, podvaljuju istini, jer su pristali da žive od laži, nisu savjest društva, već stražari postojećeg sistema, nemaju svoj pogled na svijet, osim ako se laganje od danas do sutra ne uzima kao dosljedna filozofija života. Oni istinu glume, a neistinu žive. Među njima se može naći i po neko učen, ali čovjeka nema. Oni su najbliži mjestu gdje nečovječna i slijepa moć slavi pobjedu nad najčistijom idejom. I gdje u svemu tome, u takvoj dominaciji prepoznati slobodu, ali sloboda se ne kupuje, sloboda se osvaja.

Mislim da je u gore navedenom, izkazan odgovor i na pitanje 10 i da nije potrebna dodatna elaboracija.

Jugoslaveni su „neprijatelji“ broj 2, i u njima se ne bez razloga vidi velika opasnost. Dominira u etiketiranju „jugonostalgicar“, Vrlo prozaična i lako prepoznatljiva floskula. Možeš iskazivati svoju nostalgiju za ustaštvom, četništvom i svim onim snagama koje su poražene u partizanskoj borbi i tu se ne vidi ništa loše. Naprotiv, praćeno je to svesrdnom podrškom. Začuđujuće je i prosto za ne vjerovati da i neki politički reprezentanti iz ljevice iskazuju mržnju prema jugonostalgicarima. Da bude paradoks još veći to dolazi od tzv. Intelektualaca. Stanje će ostati i dalje isto, mada se nadam da će i ostali početi da se „bude“, i da se suprostavljaju takvim nastojanjima. Biti će interesantno pratiti popis stanovništva u zemljama u kojim je toliki priliv migranata, hoće li i oni biti svrstani u kategoriju „ostali“. I sa druge strane, da li će ekonomsko siromaštvo, nezaposlenost, obespravljenost, socijalna i zdravstvena nesigurnost, korumpiranost sistema (u svim sferama) otvarati prostor za organiziranije izražavanje nezadovoljstava? Hoće li se otvarati prostor za spoznaju besmislenosti nacionalističkim i drugim neprijateljstvima i da li će doći do pomjerenja svijesti – saznanja da je i tome došao kraj? No, ipak to treba promatrati kao proces – izlazak iz sfere straha, kukavičluka, apatije, nezainteresiranosti, pasivnosti, čekanja da će „neko drugi to uraditi za mene“. Taj je proces veoma dug i po mnogo čemu bolan.

Da li Jugoslaveni imaju mogućnosti, šansu biti priznati kao nacija? Što bi u tom smjeru trebalo učiniti?

Osnovni moj pristup polazi od stava da su manje-više na ovim prostorima (a i šire) završeni procesi

formiranje nacija, ali da objektivno postoje pretpostavke za (promatrajući to kao proces) formiranja i Jugoslovenske nacije. Sam stav proizilazi iz progresivne utopije – da su se mlade generacije ponašale prema zahtjevima svojih predaka čovječanstvo bi bilo u prvobitnoj ljudskoj zajednici. Mada istini za volju nije daleko od vraćanja u barbarizam. To je jedan veoma dug i po mnogo čemu mukotrpan put sa puno neizvjesnosti praćen usponima i padovima. Nije ovdje u pitanju što će se dogoditi na ovim prostorima, koje će snage, kakvih političkih, ekonomskih, civilizacijskih i kulturoloških pristupa djelovati. Ne zaboravimo, neoliberalizam (vulgarni kapitalizam) ne može da opstoji bez nacije, kroz naciju iskazuje svoje onečovječenje. Pitanje je veoma ozbiljno, da li radničkoj klasi, obespravljenima,

treba nacija, što im ta nacija nudi za uzvrat, s obzirom da se zna što ona traži od nje – da gine.

Samo humanizacija društvenih odnosa, ostvarenje slobode (gdje je čovjek kovač svoje sreće), izlazak iz odnosa ropstva, pretpostavka su kretanja ka toj zamisli. Ako su robovi Crnci na Haitiju otpočeli i uspješno završili revoluciju oslobođenja od robovlasnika, ne vidim razloga zašto sumnjati u

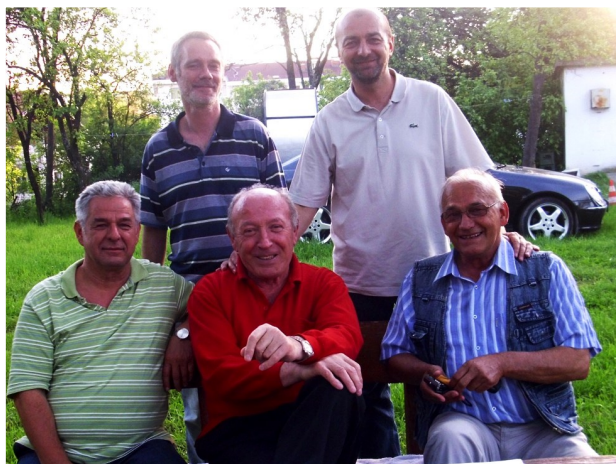
opravdanost puta ka humanizaciji društva.

I na kraju – da li postoji neko pitanje koje vam nitko do sada nije postavio, a na koje bi ste rado odgovorili.

Ne. S obzirom da je ovo prvi put da odgovaram na postavljena pitanja, ni sam neznam, a što bih to mogao sebe pitati. Sa druge strane, manje više u životu mi se „naređivalo“, a to nije svojom sadržajnošću bilo praćeno pitanjima. Vjerovatno sam ja sam sebi postavljao pitanja i davao odgovore, tako da i nema baš puno prostora za neki izazov.

Druže Pavle najsrdačnije se zahvaljujem na razgovoru

Iskreno se zahvaljujem na intervjuu. Odgovori, siguran sam, neće u potpunosti, po svojoj sadržajnosti zadovoljiti vaša očekivanja. Ali, ono u što sam ja siguran, jeste da sam uložio maksimalne napore.

Razgovor vodio:
Zlatko Stojković
Predsjednik Udruženja
„Naša Jugoslavija“ u Hrvatskoj